

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แนวทางการแก้ไขปัญหานี้สินของครัวเรือน
ภาคการเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์

Approach for Solving Debt Problems of
Agricultural Households In Phetchabun Province.

สุพิชชา โขติกำจร
สาขาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครัวเรือน
ภาคการเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์

Approach for Solving Debt Problems of
Agricultural Households In Phetchabun Province.

สุพิชชา โชติกำจร สาขาเศรษฐศาสตร์
คณะวิทยาการจัดการ

ทุนอุดหนุนโดย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558

ความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยในด้านความเหมาะสมของโครงการแก้ไขปัญหานี้สิน ($\bar{X} = 4.17$) และด้านความเชื่อมั่นของเกษตรกรต่อนโยบายการแก้ไขปัญหานี้สิน ($\bar{X} = 3.67$) แต่เกษตรกรยังมีความคิดเห็นอยู่ในระดับไม่แน่ใจในด้านประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบายการแก้ไขปัญหานี้สินภาคการเกษตร ($\bar{X} = 3.24$)

คำสำคัญ : นิสินครัวเรือนภาคการเกษตร

Research Title	Approach for Solving Debt Problems of Agricultural Households In Phetchabun Province.
Author	MR.SUPITCHA CHOTKAMJORN
Major	Economics Phetchabun Rajabhat University. 2015

ABSTRACT

This study aims to investigate the approach for solving debt problems of agricultural households and the factors that determine the amount of household debt. By collecting data from questionnaires that ask agricultural households sample in Wichienburi district, Lomsak district and Muaeng District Phetchabun province of 400 households and to identify the factors that determine the amount of household debt. The analysis used to descriptive statistics and analyze is linear regression model with multiple explanatory variables.

This study finds that the most of household heads are male, 35 - 44 years old, graduate secondary education, 4-6 household members, and having 2 family dependents. The most of household heads having 5,000-10,000 baht average monthly income, 16-20 years experience in agriculture, farming horticulture crops, 1-3 agriculture activity, and having 4-6 acres of land in agricultural holdings. The most of household debt is coming from the Village fund, and having 132,362.8 baht debt per household.

Factors affecting household debt including the amount of land in agricultural household holdings, which is correlated most with the amount of household debt and correlated in the opposite direction. Next, the number of agriculture activity is correlated with a debt in the opposite direction. In addition to farming horticultural crops affecting increased household debt and the number of dependents in the household is correlate with a debt in the same direction.

Household opinions on the issue of solving debt problems of agricultural. The findings revealed that the overall opinions was at agree level ($\bar{X} = 4.00$). Strongly agree was found with solution for debt problems ($\bar{X} = 4.51$) and agree was with the appropriateness of the project debt problems ($\bar{X} = 4.17$), and the confidence of farmers to the policy of debt problems ($\bar{X} = 3.67$) and neutral was with the effectiveness of policies to solve the debt problems of the agricultural ($\bar{X} = 3.24$).

Keywords : Debt Problems of Agricultural Households

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ เพราะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ พร้อมทั้งได้รับคำแนะนำจากคณาจารย์ ผู้บริหาร ในมหาวิทยาลัยฯ เป็นอย่างดี

การวิจัยเรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครัวเรือนภาคการเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์ จะไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้เลยถ้าไม่ได้รับการช่วยเหลือและความร่วมมือจาก หัวหน้าครัวเรือนภาคการเกษตร และเกษตรกรในอำเภอหล่มสัก อำเภอวิเชียรบุรี และอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ รวมถึงเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลแก่ผู้วิจัย ตลอดจนนักศึกษาสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่คอยช่วยเหลือในเรื่องของการจัดเตรียมเอกสารงานวิจัย

สุดท้ายนี้ต้องขอขอบคุณ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา คณบดีคณะวิทยาการจัดการ ที่ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดียิ่ง

สุพิชชา โชติกำจร

27 พฤศจิกายน 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี	5
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	19
3.2 วิธีการสุ่มตัวอย่าง	20
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	21
3.4 รูปแบบและวิธีการดำเนินการวิจัย	21
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
4.1 ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนภาคการเกษตร	23
4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร	29
4.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคการเกษตร	31

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	34
5.2 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	35
บรรณานุกรม	36
ภาคผนวก	38
ประวัตินักวิจัย	44

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 โครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ณ ราคาตลาด สาขาเกษตรกรรม	2
1.2 โครงสร้างการจ้างงาน สาขาเกษตรกรรม	2
1.3 โครงสร้างกำลังแรงงานในจังหวัดเพชรบูรณ์ ปี พ.ศ.2553-2554	3
1.4 จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนในจังหวัดเพชรบูรณ์	3
3.1 แสดงจำนวนครัวเรือนตัวอย่างในเขตเมือง	21
3.2 แสดงจำนวนครัวเรือนตัวอย่างในเขตชนบท	21
4.1.1 ข้อมูลเพศของหัวหน้าครัวเรือน	24
4.1.2 ข้อมูลอายุของหัวหน้าครัวเรือน	24
4.1.3 ข้อมูลระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน	25
4.1.4 ข้อมูลขนาดของครัวเรือน	26
4.1.5 ข้อมูลผู้พึงพิงในครัวเรือน	26
4.1.6 ข้อมูลรายได้เฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน	27
4.1.7 ข้อมูลประสบการณ์ของหัวหน้าครัวเรือนในภาคการเกษตร	27
4.1.8 ข้อมูลประเภทของการทำการเกษตร	28
4.1.9 ข้อมูลจำนวนกิจกรรมการเกษตรที่เลือกทำ	28
4.1.10 ข้อมูลจำนวนที่ดินในภาคการเกษตรที่ครัวเรือนถือครอง	29
4.1.11 ข้อมูลรูปแบบและจำนวนหนี้สินของครัวเรือน	30
4.2 ผลการประเมินความคิดเห็นของครัวเรือนภาคการเกษตรต่อแนวทางการแก้ไข ปัญหาหนี้สินภาคการเกษตรของรัฐบาล	33

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

เกษตรกรเป็นอาชีพดั้งเดิมของคนไทย และถือว่าเป็นอาชีพหลักของคนไทยมาตั้งแต่โบราณ คนไทยในอดีตนิยมสืบทอดการทำเกษตรให้กับลูกหลานต่อกันมาเป็นทอดๆ เนื่องจากประเทศไทยมีสภาพภูมิประเทศที่เอื้อต่อการเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นสภาพดินฟ้า อากาศ รวมไปถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ที่ล้วนแล้วแต่เอื้ออำนวยต่อการเกษตรกรรม ในสมัยก่อนๆ การผลิตสินค้าเกษตรของประเทศนั้นจะเป็นการผลิตเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่ผลิตเพื่อส่งไปขายยังตลาด ผลผลิตที่สำคัญก็มีไม่กี่ชนิด เช่น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ยางพารา ยาสูบ และอ้อย เป็นต้น ต่อมาก็ได้มีการขยายการผลิตโดยมุ่งทางการค้ามากขึ้น แต่เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรมักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับการผันผวนของราคา และความไม่แน่นอนในปริมาณผลผลิตซึ่งขึ้นอยู่กับธรรมชาติเป็นสำคัญ ทำให้รายได้ของเกษตรกร และเศรษฐกิจของประเทศไม่มีเสถียรภาพตามไปด้วย แต่หลังจากที่ประเทศไทยได้มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) จึงได้มีการส่งเสริมให้มีการกระจายผลผลิตให้มากขึ้น (รัตน สหายคณิต, 2550) เพื่อลดความเสี่ยงจากการผันผวนของราคาผลผลิต จะเห็นได้จากโครงสร้างการผลิตทางด้านการเกษตรได้เปลี่ยนแปลงมาโดยลำดับ กล่าวคือ การผลิตข้าว และพืชไร่บางชนิดที่เคยเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศมีแนวโน้มลดลง และในส่วนของทางด้านการปศุสัตว์และมีประมงก็มีการขยายตัวมากขึ้น ถ้าพิจารณาจากมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสาขาเกษตรกรรม จากตารางที่ 1.1 จะเห็นว่า ในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา โครงสร้างการผลิตในสาขาเกษตรกรรมได้ลดลงเป็นอย่างมาก กล่าวคือ มูลค่าของผลผลิตสาขาเกษตรกรรมลดลงจากร้อยละ 34.8 ในปี พ.ศ.2508 เป็นร้อยละ 9.7 และ 11.1 ในปี พ.ศ.2543 และ 2555 ตามลำดับ

การเกษตรนอกจากมีความสำคัญในแง่ที่เป็นแหล่งผลิตอาหาร และนำรายได้เข้าประเทศแล้ว ยังเป็นแหล่งที่มาของแรงงานอีกด้วย เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร ดังนั้นจึงมีแรงงานอยู่ในภาคเกษตรกรรมเป็นจำนวนมาก จากตารางที่ 2 จะเห็นว่า ในปี พ.ศ.2513 มีแรงงานอยู่ในภาคเกษตรกรรมถึงร้อยละ 80 แต่ต่อมาได้ลดลงเหลือร้อยละ 42.43 และ 38.7 ในปี พ.ศ.2545 และ 2554 ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่ามีการเคลื่อนย้ายแรงงานเป็นจำนวนมากจากภาคเกษตรกรรมไปยังนอกภาคเกษตรกรรม (ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ) แต่อย่างไรก็ตาม ภาคเกษตรกรรมก็นับได้ว่าเป็นแหล่งดูดซับคนว่างงานได้ระดับหนึ่ง

ตารางที่ 1.1 โครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ณ ราคาตลาด สาขาเกษตรกรรม

หน่วย : ร้อยละ

สาขาการผลิต	2508	2533	2540	2543	2545	2552	2555
สาขาเกษตรกรรม	34.8	13.6	9.5	9.7	9.4	9.2	11.1

ที่มา : คำนวณข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 1.2 โครงสร้างการจ้างงาน สาขาเกษตรกรรม

หน่วย : ร้อยละ

การจ้างงาน	2513	2527	2533	2540	2545	2550	2554
ภาคเกษตรกรรม	80.0	66.2	63.9	45.1	42.3	37.7	38.7

ที่มา : คำนวณข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ และธนาคารแห่งประเทศไทย

จากการที่ราคาและผลผลิตทางการเกษตรมักจะไม่เสถียรภาพ กล่าวคือ ราคาสินค้าเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะปริมาณผลผลิตในแต่ละปีไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ จึงทำให้รายได้ของเกษตรกรไม่มีความแน่นอนด้วย ถ้าปีใดมีผลผลิตออกสู่ตลาดมาก ราคาผลผลิตก็จะตกต่ำ รายได้ของเกษตรกรก็จะตกต่ำไปด้วย เกษตรกรซึ่งส่วนใหญ่ยากจนอยู่แล้วก็จะประสบกับกับความเดือดร้อนมากขึ้น เพราะนอกจากมีรายได้ไม่พอใช้จ่ายแล้ว ยังขาดเงินที่จะนำไปลงทุนในปีต่อไป ทำให้ต้องกู้หนี้ยืมสินจากนายทุน เกษตรกรบางรายต้องนำที่ดินไปค้ำประกันเงินกู้ และถูกยึดที่ดินไป ทำให้ขาดที่ดินทำมาหากิน ต้องเช่าที่ดินจากนายทุนโดยต้องยอมแบ่งผลผลิตให้เป็นค่าเช่า จึงทำให้รายได้ของเกษตรกรยิ่งลดลง (รัตน สบายคณิต, 2550) ต้องกู้หนี้ยืมสินมาใช้จ่ายมากขึ้น เกษตรกรไทยส่วนใหญ่จึงมักประสบกับปัญหาความยากจนเรื้อรัง นอกจากนี้ ปัญหาความยากจนของเกษตรกรยังมีสาเหตุมาจากการมีงานทำไม่เต็มที่ หรือการว่างงานตามฤดูกาลด้วย เนื่องจากการผลิตสินค้าเกษตรกรรมจะมีลักษณะที่เป็นไปตามฤดูกาล เมื่อหมดฤดูกาลเพาะปลูก หรือเก็บเกี่ยวแล้ว เกษตรกรก็จะว่างงาน ทำให้รายได้ไม่เพียงพอกับการใช้จ่าย จึงต้องไปกู้หนี้ยืมสินจากนายทุนต่อไป

จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของภาคเหนือ เนื่องจากเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคกลาง ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดประกอบอาชีพเกษตรกรรม จากตารางที่ 3 จะเห็นว่า ในไตรมาสที่ 2 ปี พ.ศ.2554 มีจำนวนแรงงานในภาคเกษตรกรรมถึง 347,382 คน ในขณะที่จำนวนแรงงานนอกภาคเกษตรกรรมมีเพียง 258,203 คน แสดงให้เห็นว่า แรงงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม จึงทำให้ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดเพชรบูรณ์อาจจะประสบกับปัญหาความยากจน และปัญหาหนี้สินตามมา ถ้าพิจารณาจำนวน

หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนในจังหวัดเพชรบูรณ์ จากตารางที่ 4 จะเห็นว่า ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา หนี้สินของครัวเรือนโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ หนี้สินของครัวเรือนโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 93,276 บาท ในปี พ.ศ.2547 เป็น 103,320 บาท ในปี พ.ศ.2556 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนในจังหวัดเพชรบูรณ์มีแนวโน้มที่จะเป็นหนี้มากขึ้น ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จึงมุ่งที่จะศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครัวเรือนภาคการเกษตร ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจะเป็น ประเมินถึงแนวทางต่างๆ ที่รัฐบาลใช้ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครัวเรือนภาคการเกษตรในจังหวัด เพชรบูรณ์ ซึ่งผลการศึกษานำไปใช้ในการวางแผนและกำหนดเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา หนี้สินของครัวเรือนภาคการเกษตรในจังหวัด ทำให้ประชาชนโดยเฉพาะเกษตรกรมีหนี้สินลดลง ตลอดจนสามารถสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดเพชรบูรณ์ต่อไปได้

ตารางที่ 1.3 โครงสร้างกำลังแรงงานในจังหวัดเพชรบูรณ์ ปี พ.ศ.2553-2554

หน่วย : คน

แรงงาน	พ.ศ.2553		พ.ศ.2554	
	ไตรมาสที่ 2	ไตรมาสที่ 4	ไตรมาสที่ 1	ไตรมาสที่ 2
ภาคเกษตรกรรม	360,332	358,367	354,843	347,382
นอกภาคเกษตรกรรม	261,754	244,748	260,194	258,203

ที่มา : สำนักงานแรงงานจังหวัดเพชรบูรณ์ สถิติแรงงานจังหวัด

ตารางที่ 1.4 จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนในจังหวัดเพชรบูรณ์

หน่วย : บาท

ปี พ.ศ.	หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน
2545	48,507
2547	93,276
2549	116,290
2550	123,574
2552	156,388
2554	91,930
2556	103,320

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนภาคการเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร
3. เพื่อศึกษาและประเมินความคิดเห็นของครัวเรือนภาคการเกษตรต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคการเกษตร

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนภาคการเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร
3. เพื่อให้ทราบถึงผลการประเมินความคิดเห็นของครัวเรือนภาคการเกษตรต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคการเกษตรของรัฐบาล
4. เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคการเกษตรได้

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษาจะอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนภาคการเกษตร ในรอบระยะเวลา 1 ปี โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

หนี้สินของครัวเรือน หมายถึง เงินกู้ยืมที่ค้างชำระทั้งจากสถาบันการเงินและบุคคล และเงินค้างชำระจากการซื้อสินค้าชำระเงินผ่อน การจำนำหรือจำนอง การส่งแชร์ตาย เป็นต้น

รายได้จากการเกษตรของครัวเรือน หมายถึง รายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือนซึ่งได้รับจากการทำการเกษตร เมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้ว เช่น กำไรจากการขายผลผลิตทางการเกษตร

จำนวนผู้พึงพิงในครัวเรือน หมายถึง จำนวนผู้ที่ไม่มียาได้ ต้องเป็นภาระแก่ครอบครัวให้ความอุปการะเลี้ยงดู

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

2.1.1 ความหมายของภาระหนี้สิน

ภาระหนี้สิน หมายถึง พันธะผูกพันที่กิจการจะต้องชำระหนี้คืนภายในระยะเวลาที่กำหนดอันเกิดจากการค้า การกู้ยืมหรือการอื่นๆ ซึ่งจะต้องชำระเป็นสินทรัพย์ หรือชำระโดยการให้บริการ ในขณะที่พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525) ให้ความหมายของคำว่า หนี้สิน หมายถึงเงินที่ผู้หนึ่งติดค้างอยู่จะต้องใช้ให้แก่อีกผู้หนึ่ง หนี้สินแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) หนี้สินหมุนเวียน (Current Liabilities)

หนี้สินหมุนเวียน เป็นหนี้สินที่กิจการจะต้องชำระคืนภายใน 1 ปี ซึ่งจะชำระคืนเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนหรือใช้วิธีก่อหนี้สินหมุนเวียนอื่นมาแทนภายในระยะเวลา 1 ปี หนี้สินหมุนเวียน ได้แก่ เจ้าหนี้การค้าตั๋วเงินจ่ายระยะสั้น เงินกู้ยืมระยะสั้น เงินรับล่วงหน้าจากลูกหนี้เป็นค่าสินค้าหรือบริการ ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย และหนี้สินระยะยาวที่คาดว่าจะครบกำหนดในปีปัจจุบัน เป็นต้น

2) หนี้สินระยะยาว (Long Term Liabilities)

หนี้สินระยะยาว เป็นหนี้สินที่มีระยะเวลาการชำระคืนเมื่อครบกำหนดเกินกว่าหนึ่งปี ได้แก่ หนี้กู้ยืมเงินจ่ายระยะยาว เงินกู้ยืมระยะยาว หนี้สินเงินบำนาญ หนี้สินตามสัญญาเช่าระยะยาว และรายได้รอตัดบัญชี

2.1.2 แนวคิดในการก่อหนี้สิน

เกตโกลด์ ไพรทวิฟังก์ (2548) กล่าวถึงแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุของการก่อหนี้สินของครัวเรือน ซึ่งในบางภาวะครัวเรือนต้องการกู้ยืมเงินเพื่อรักษาระดับการใช้จ่ายของครัวเรือนไม่ให้ผันผวน และรักษาระดับการบริโภคและอุปโภค ในขณะที่รายได้มีการปรับลดลง (Income Shortfall) แต่คาดว่าจะรายได้จะปรับลดเพียงระยะสั้นและจะสามารถชำระหนี้ได้ในอนาคต เป็นไปตามข้อสมมุติฐานของ มิลตัน ฟรีดแมน (Friedman, 1956) ที่กล่าวว่า ครัวเรือนจะเลือกบริโภคโดยคำนึงจากรายได้ในระยะยาว มิใช่ระดับรายได้ในช่วงใดช่วงหนึ่ง (Rational Expectations-Permanent Income Hypothesis) จากสมมุติฐาน การก่อหนี้ของครัวเรือนในคราวจำเป็นที่ต้องรักษาระดับการใช้จ่ายของครัวเรือนที่อาจสูงกว่าปกติในบางช่วง ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของครัวเรือน เสถียรภาพของระบบสถาบันการเงิน เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ

2.1.3 ทฤษฎีการบริโภค

1) สมมติฐานรายได้สมบูรณ์ (Absolute Income Hypothesis)

จอห์น เมนาร์ด เคนส์ (Keynes, 1936) ได้เขียนทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้สมบูรณ์ โดยอธิบายพฤติกรรมการบริโภคโดยสรุปสาระสำคัญได้ว่า จากการวิเคราะห์ตามกฎจิตวิทยาขั้นพื้นฐานบวกกับการศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ พบว่าโดยทั่วไปบุคคลจะบริโภคเพิ่มขึ้นต่อเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น แต่การบริโภคที่เพิ่มขึ้นนั้นจะน้อยกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น และยังคงพบอีกว่า เมื่อระดับรายได้ของบุคคลสูงขึ้น บุคคลจะบริโภคในสัดส่วนที่มีต่อรายได้ลดลง นั่นคือค่า APC ลดลง แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าระดับรายได้ต่ำลง บุคคลกลับจะบริโภคในสัดส่วนที่มีต่อรายได้สูงหรือค่า APC สูง เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เพราะ ณ ระดับรายได้ต่ำนั้น การจัดหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัวย่อมมีความสำคัญและจำเป็นเหนือการออม แสดงว่าบุคคลจะออมมากขึ้น ก็ต่อเมื่อตัวเองและครอบครัวมีปัจจัยพื้นฐานได้รับการบำบัดอย่างเพียงพอแล้วเท่านั้น

ต่อมานักเศรษฐศาสตร์ได้นำมาวิเคราะห์ขยายความออกไปเพื่ออธิบายฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นและระยะยาว อาเธอร์ สมิทธีส์ (Smithies, 1956) ได้อธิบายว่า เส้นฟังก์ชันการบริโภคเลื่อนขึ้นไปทั้งเส้นได้ด้วยเหตุผลหลายประการ เหตุผลหนึ่งอาจเกิดจากการอพยพของประชาชนจากชนบทมาสู่เมืองโดยสภาพแวดล้อมของเมืองทำให้คนที่อยู่ในเมืองมีสัดส่วนการบริโภคเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้สูงกว่าคนที่อาศัยในชนบท ดังนั้น การอพยพของผู้บริโภคจากชนบทมาสู่ตัวเมืองจึงมีแนวโน้มในการเพิ่มปริมาณการบริโภคเป็นส่วนรวม ทั้งที่รายได้ของประชาชนไม่ได้เพิ่มขึ้นแม้แต่เพียงน้อย การโฆษณาอาจเป็นอีกเหตุผลที่กระตุ้นให้มีการบริโภคมมากขึ้นทำให้ฟังก์ชันการบริโภคเลื่อนสูงขึ้น

เจมส์ โทบิน (James Tobin, 1963) มีความเห็นว่า การที่เส้นฟังก์ชันการบริโภคในระยะสั้นเลื่อนสูงขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป ก็เพราะว่าประเทศชาติมีสินทรัพย์มากขึ้น ความหมายของสินทรัพย์ (wealth) จำกัดเฉพาะสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง (liquid asset) เช่น เงินสด เงินฝาก ธนาคารและพันธบัตรเงินฝาก เป็นต้น ถ้าสินทรัพย์สภาพคล่องเหล่านี้มีมูลค่าสูงขึ้นย่อมทำให้ประชาชนบริโภคมากขึ้น แต่ทั้งนี้ปัจจัยอื่นๆ ต้องไม่เปลี่ยนแปลง ในเมื่อสินทรัพย์และรายได้ต่างสูงขึ้น ทำให้ฟังก์ชันการบริโภคเลื่อนสูงขึ้น และเป็นเหตุผลเพียงพอที่จะอธิบายว่าทำไม APC จึงมีค่าค่อนข้างต่ำเมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป

ภายใต้สมมติฐานรายได้สมบูรณ์นั้น การบริโภคถูกกำหนดโดยรายได้ที่ผู้บริโภคได้รับในแต่ละช่วงเวลา ดังนั้นความสัมพันธ์พื้นฐานระหว่างการบริโภคและรายได้ตามทฤษฎีนี้จึงเป็นความสัมพันธ์ระยะสั้น นัยหนึ่งข้อสรุปของสมมติฐานรายได้สมบูรณ์ตรงกับคุณสมบัติของฟังก์ชันการบริโภคในระยะสั้น นั่นคือค่า APC จะลดลงเมื่อรายได้สูงขึ้น แต่ไม่ตรงกับคุณสมบัติของฟังก์ชันการบริโภคระยะยาว เพราะในระยะยาวนั้น APC เกือบจะมีค่าคงที่หรือเพิ่มสูงขึ้นเล็กน้อยเท่านั้น นักเศรษฐศาสตร์เคนส์ได้ให้เหตุผลหลายอย่างที่สามารถนำมาอธิบายปรากฏการณ์เช่นนี้ได้ เช่น

(1) เมื่อประชาชนมีความร่ำรวยมากขึ้น จะมีแนวโน้มใช้จ่ายในการบริโภคในสัดส่วนที่สูงขึ้นกว่าเดิมในทุกระดับรายได้ นั่นคือ เส้นฟังก์ชันการบริโภคจะเลื่อนสูงขึ้น

(2) ในระยะยาวนั้น จะมีการอพยพจากประชาชนในชนบทเข้ามาอยู่ในเมือง และโดยทั่วไปแล้วแนวโน้มการบริโภคของคนในเมืองมักสูงกว่าคนในชนบท ดังนั้นการเคลื่อนย้ายของประชากรจึงทำให้เส้นฟังก์ชันการบริโภคเลื่อนสูงขึ้น

(3) ในระยะยาวนั้น สัดส่วนของคนสูงอายุในประชากรมีมากขึ้น และเนื่องจากการบริโภคต่อบุคคลของกลุ่มคนในวัยนี้ลดลงต่ำกว่ารายได้ต่อบุคคล ดังนั้นเส้นฟังก์ชันการบริโภคจึงมีแนวโน้มเลื่อนสูงขึ้น เมื่อจำนวนคนในกลุ่มผู้สูงอายุนี้ได้กลายเป็นสัดส่วนที่สูงขึ้นของประชากรทั้งประเทศ

(4) ในระยะยาวนั้น ได้มีสินค้าอุปโภคบริโภคเกิดขึ้นมากมายและมีจำนวนมากขึ้นทุกที ซึ่งประชากรในฐานะผู้บริโภคได้รับแรงกระตุ้นจากการโฆษณาสินค้า สินค้าที่เกิดขึ้นใหม่เป็นสินค้าที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ดังนั้น ฟังก์ชันการบริโภคจึงเลื่อนสูงขึ้น

ปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ทำให้ฟังก์ชันการบริโภคเพิ่มสูงขึ้นทั้งสิ้น การบริโภคที่เพิ่มขึ้นตามเหตุผลดังกล่าวนี้ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และการบริโภคเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างจะคงที่ แม้ว่ารายได้จะเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเวลาผ่านไปก็ตาม

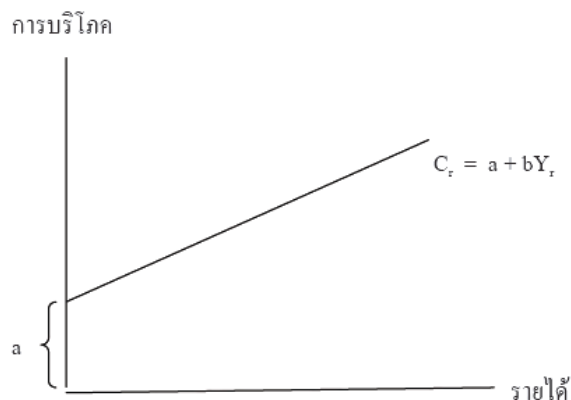
ฉะนั้น เราสามารถนำมาเขียนความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและรายได้ในรูปของสมการการบริโภคระยะสั้น ได้ดังนี้

$$C_r = a + bY_r$$

โดยที่ C_r = การบริโภคที่แท้จริง (real consumption expenditure)

Y_r = รายได้สุทธิที่แท้จริง (real disposable income)

ภาพที่ 2.1 แสดงเส้นการบริโภคระยะสั้น

ที่มา : Keynes (1936)

ดังนั้น จากสมมติฐานแสดงว่า การบริโภคกับรายได้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และพฤติกรรมการบริโภคจะขึ้นอยู่กับส่วนที่สัมพันธ์กับรายได้ และส่วนที่เป็นรายได้เส้นลาดเอียงจากซ้ายไปขวามีค่าความชันเท่ากับ b เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นการบริโภคจะเพิ่มขึ้น และค่าโน้มเอียงเฉลี่ยการบริโภคจะลดลง โดยผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำจะมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคเป็นสัดส่วนที่มากกว่ารายได้ ทำให้มีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคสูง ในขณะที่ผู้มีรายได้สูงจะมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่ารายได้ ทำให้มีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคต่ำ

จากสมการการบริโภคในสมมติฐานรายได้สมบูรณ์ สามารถหาสมการการออมได้ ดังนี้

$$\text{จาก} \quad C_r = a + bY_r \quad ; \quad 0 < b < 1$$

$$\text{และ} \quad Y_r = C_r + S$$

$$\text{จะได้} \quad S = -a + (1-b)Y_r$$

$$APS = \frac{S}{Y_r} = \frac{-a}{Y_r} + (1-b)$$

นั่นคือ การออม (S) ขึ้นอยู่กับรายได้ มีค่าโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม (Marginal propensity to save : MPS) เท่ากับ $(1 - b)$ และค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม (Average propensity to save : APS) คือ $\frac{S}{Y}$ ซึ่งเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมจะเพิ่มขึ้นโดยที่ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมจะน้อยกว่าค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม

2) สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ (Relative income hypothesis)

James S. Duesenberry (1949) ได้วิเคราะห์เริ่มจากสมมติฐานสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

(1) ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการบริโภคของตนโดยเปรียบเทียบกับการบริโภคระดับเฉลี่ยในสังคมยิ่งกว่าการบริโภคของตนเองโดยเอกเทศ ทั้งนี้เนื่องจากในสังคมเศรษฐกิจที่ถูกครอบงำโดยลัทธิบริโภคนิยม ซึ่งอาศัยสื่อโฆษณาทุกชนิดสร้างแรงขับเคลื่อนให้ผู้บริโภคหลงใหลกับการอุปโภคบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ ดังนั้น ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของสังคมจะมีค่า APC ค่อนข้างสูง เพราะผู้บริโภคเหล่านี้พยายามรักษาระดับการบริโภคของตนให้ใกล้เคียงกับคนทั่วไปในสังคม ส่วนผู้มีรายได้สูงกว่ารายได้เฉลี่ยของสังคมจะมีค่า APC ต่ำกว่ากลุ่มแรกเพราะแม้จะบริโภคตามเกณฑ์เฉลี่ยหรือสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของสังคมแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากมีรายได้สูงจึงใช้รายได้เพื่อใช้จ่ายบริโภคในสัดส่วนที่น้อยกว่ากลุ่มแรก

เนื่องจากในระยะยาว หากแบบแผนการกระจายรายได้ในสังคมยังคงเดิม การบริโภคจะเพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนคงที่กับรายได้ที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น APC ในระยะยาวจึงมีค่าคงที่

(2) นอกเหนือจากระดับรายได้ในปัจจุบันและระดับการบริโภคโดยเฉลี่ยของสังคมแล้ว บุคคลยังยึดอยู่กับการบริโภคนะดับสูงที่ผ่านมา ฉะนั้นหากแม้ว่ารายได้ในปัจจุบันจะลดต่ำลง แต่ผู้บริโภคก็ยังรักษาระดับการบริโภคไว้ให้อยู่ในระดับเดิม โดยหันไปลดระดับการออมแทน จากสมมติฐานดังกล่าวคูเซนเบอร์รี่ได้สร้างสมการการออมดังนี้

$$\frac{S}{Y} = a_0 + a_1 \frac{S}{\hat{Y}}$$

โดยที่ S = การออมที่แท้จริง

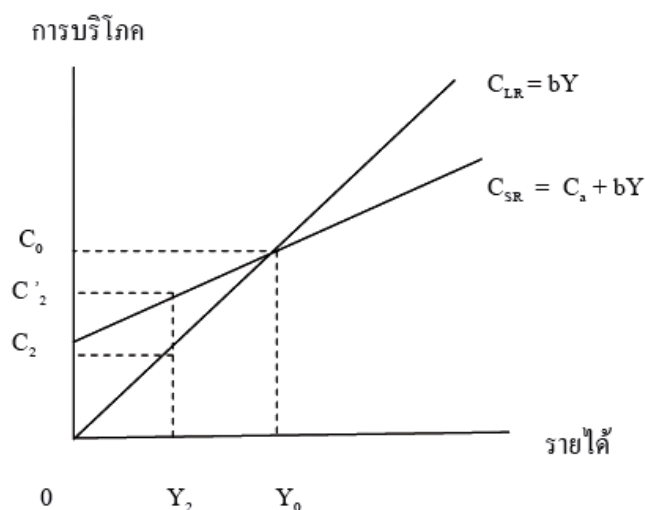
Y = รายได้สุทธิแท้จริงปัจจุบัน

$\hat{Y}$ = รายได้สุทธิแท้จริงสูงสุดที่ผ่านมา

จากสมการข้างต้นแสดงว่า ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม (Average propensity to save, $APS = \frac{S}{Y}$) จะเพิ่มขึ้น เมื่อรายได้ปัจจุบันเพิ่มขึ้น โดยเปรียบเทียบกับรายได้สูงสุดในอดีต

จากสมมติฐาน 2 ประการข้างต้น นำไปสู่การอธิบายความแตกต่างระหว่างการบริโภคระยะสั้นและระยะยาวดังแสดงในภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 แสดงเส้นการบริโภคระยะสั้นและระยะยาวตามทฤษฎีรายได้สัมพันธ์

ที่มา : Duesenberry (1949)

จากภาพที่ 4.2 เส้น $C_{LR} = by$ เป็นเส้นการบริโภคระยะยาว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระดับการบริโภคจะแปรผัน ตามระดับรายได้ในสัดส่วนค่อนข้างคงที่โดยตลอด

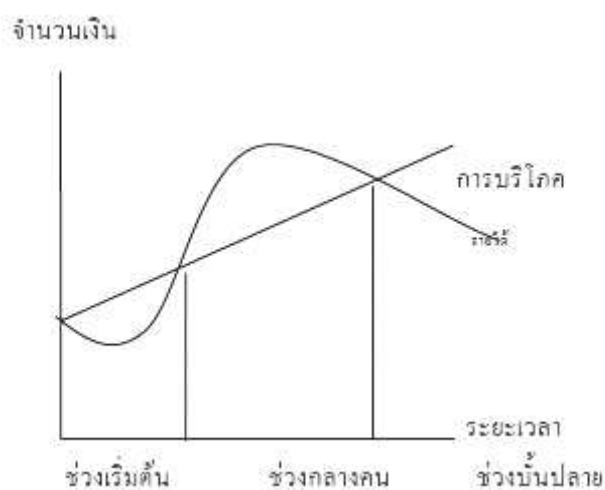
การพิจารณาในระยะสั้น ในช่วงที่เศรษฐกิจหดตัว สมมติว่าเดิมบุคคลมีรายได้ที่ Y_0 และการบริโภคในระดับ C_0 ต่อมารายได้ลดลงเหลือ Y_2 เนื่องจากผู้บริโภคเคยชินกับความเป็นอยู่ในระดับการบริโภคที่ C_0 ผู้บริโภคจึงพยายามรักษาระดับการบริโภคให้ใกล้เคียงกับ C_0 เอาไว้ นั่นคือบริโภคที่ C'_2 ซึ่งอยู่สูงกว่า C_2 ซึ่งเป็นระดับการบริโภคที่น่าจะเป็นเส้นการบริโภคระยะสั้นจึงเป็นเส้น $C = C_a + bY$

ดังนั้น ทฤษฎีว่าด้วยการบริโภคตามสมมติฐานรายได้สัมพันธ์จึงอธิบายได้ว่า ในระยะสั้น $C = C_a + bY$ โดย $APC > MPC$ และในระยะยาว $C = by$ โดย $APC = MPC$

3) สมมติฐานวัฏจักรชีวิต (Life cycle hypothesis)

Albert Ando และ Franco Modigliani (1963) ได้เสนอแนวคิดร่วมกันว่าการตัดสินใจของครัวเรือนระหว่าง การบริโภคกับการออมในขณะใดขณะหนึ่ง สะท้อนถึงความพยายามที่จะให้บรรลุเป้าหมายของการกระจายการบริโภคตลอดวงจรชีวิต ภายใต้ข้อจำกัดของรายได้หรือทรัพยากรที่คาดว่าจะได้รับตลอดชั่วอายุขัย ซึ่งก็หมายความว่า ระดับการบริโภคของครัวเรือนมีได้ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ในช่วงเวลาปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับรายได้ที่เขาคาดว่าจะได้รับในอนาคตอีกด้วย

ภาพที่ 4.3 วัฏจักรชีวิตของรายได้กับการบริโภค

ที่มา : Albert Ando และ Franco Modigliani. (1963)

ตามสมมติฐานนี้ ผู้บริโภคจะมีแบบแผนของรายได้ตลอดชีวิตของเขาในลักษณะที่รายได้ต่ำมากในตอนต้นชีวิต และจะค่อยๆเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆและมีรายได้สูงสุดในตอนกลางของชีวิต หลังจากนั้นจะค่อยๆลดลงไป จนอยู่ในระดับต่ำเกือบเท่าตอนต้นของชีวิต เพราะเหตุผลที่นำมาอธิบายคือประสิทธิภาพในการผลิต โดยในตอนต้นของชีวิตนั้น ผู้บริโภคมักมีประสิทธิภาพในการผลิตต่ำ และจะค่อยๆสูงขึ้นในตอนกลางของชีวิต และกลับมามีประสิทธิภาพในการผลิตต่ำลงในตอนบั้นปลายชีวิต

ในด้านพฤติกรรมกรรมการบริโภคนั้น สมมตินี้เชื่อว่า ระดับการบริโภคของผู้บริโภคมีแนวโน้มค่อนข้างคงที่ หรือเพิ่มขึ้นเล็กน้อยตลอดชั่วชีวิตของเขาซึ่งแบบแผนรายได้และการบริโภค คือ ในระยะเริ่มต้นของชีวิต ผู้บริโภคจะต้องกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายในการบริโภคในระยะกลางของชีวิตเขาเริ่มจะอดออม เพื่อนำเงินไปใช้หนี้ที่ได้ก่อขึ้นในตอนต้นของชีวิต และอดออมไว้ใช้เมื่อตอนบั้นปลายชีวิตด้วย ในช่วงปลายชีวิตรายได้จะลดลงอย่างรวดเร็ว แต่การบริโภคมักยังอยู่ในระดับสูง ระยะนี้ผู้บริโภคจะเริ่มเอาเงินออมมาใช้จนสิ้นชีวิตลง

2.1.4 ทฤษฎีการออม

1) การออมกับกระแสรายได้และรายจ่าย

การออมทรัพย์ของครัวเรือน จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับรายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้จริงและการบริโภคของครัวเรือนเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุผลที่ว่าหลังจากที่ครัวเรือนได้รับรายได้หลังจากหักภาษี ซึ่งก็คือรายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้จริง ครัวเรือนจะจัดสรรรายได้ส่วนนี้ไปใช้เพื่อการบริโภค ส่วนที่เหลือจะเก็บออมไว้เป็นเงินสะสม ดังนั้นเราสามารถเขียนความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้จริง ค่าใช้จ่าย และปริมาณการออมได้ ดังนี้

$$Y = C + S$$

โดยที่ Y คือ รายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้จริง

C คือ ค่าใช้จ่ายในการบริโภค

S คือ ปริมาณการออม

2) ตัววัดค่าพฤติกรรมกรรมการออม

ตัววัดค่าพฤติกรรมกรรมการออมที่นิยมใช้กัน คือ ค่าโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม (APS : average propensity to save) แสดงถึง เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น 1 หน่วย ครัวเรือนจะทำการเก็บออมไว้เท่าไร ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการจัดสรรรายได้ไปในการออมของครัวเรือน และค่าโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม (MPS : marginal propensity to save) แสดงถึง เมื่อรายได้เปลี่ยนแปลงไป

1 หน่วย ปริมาณการออมจะเปลี่ยนแปลงไปเท่าไร ทำให้ทราบถึงผลของการเปลี่ยนแปลงระดับรายได้ที่กระทบต่อพฤติกรรมการออมว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยที่ APS และ MPS สามารถหาได้ โดย

$$APS = \frac{S}{Y}$$

$$MPS = \frac{\Delta S}{\Delta Y}$$

3) ความสัมพันธ์ระหว่างความโน้มเอียงในการบริโภคกับการออม

ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ มักจะกล่าวถึงการออมและการบริโภคควบคู่กันไปเสมอทั้งนี้เนื่องจากต่างก็เป็นส่วนหนึ่งที่แยกออกมาจากรายได้ของครัวเรือนที่สามารถใช้จ่ายใช้สอยได้จริง ถ้าปริมาณการออมรวมกับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค มีค่าเท่ากับรายได้ที่ครัวเรือนสามารถนำไปใช้จ่ายใช้สอยได้จริงพอดีตามสมการ ดังนี้

$$C + S = Y$$

$$(C/Y) + (S/Y) = (Y/Y)$$

$$APC + APS = 1$$

และถ้ารายได้เปลี่ยนแปลงไป ΔY ส่งผลให้การบริโภคและการออมเปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

$$\frac{dC}{dY} + \frac{dS}{dY} = \frac{dY}{dY}$$

จะได้ $MPC + MPS = 1$

นั่นคือ ความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค (MPC: marginal propensity to consume) รวมกับความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม (MPS: marginal propensity to save) จะมีค่าเท่ากับ 1

4) การออมกับทฤษฎีการบริโภค

จากที่กล่าวไปแล้วว่าการบริโภคและการออมเป็นของคู่กัน ดังนั้น การออมจึงมีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการบริโภคอย่างใกล้ชิด

4.1) ทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้สัมบูรณ์ (Absolute income hypothesis of consumption) ตามแนวคิดของเคนส์ จากสมการการบริโภค คือ

$$\text{จาก } C = a + bY \quad ; \quad 0 < b < 1$$

$$\text{และ } Y = C + S$$

แทน C ลงใน Y จะได้

$$S = -a + (1-b)Y_r$$

$$APS = \frac{S}{Y_r} = \frac{-a}{Y_r} + (1-b)$$

นั่นคือ การออม (S) ขึ้นอยู่กับรายได้ที่หักภาษีแล้ว มีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม (MPS: marginal propensity to save) เท่ากับ $(1-b)$ และค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม (APS: average propensity to save) เท่ากับ $\frac{-a}{Y_r} + (1-b)$ ซึ่งเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมจะเพิ่มขึ้น โดยที่ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมจะน้อยกว่าค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม

4.2) ทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้เปรียบเทียบ (relative income hypothesis of consumption) ตามแนวคิดของ James S. Duesenberry เชื่อว่าครัวเรือนที่มีระดับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและระดับรายได้อยู่ในระดับหนึ่งแล้ว เขาจะไม่ลดระดับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคให้ต่ำกว่าเดิม เมื่อระดับรายได้ในปัจจุบันเปรียบเทียบกับรายได้ที่เคยได้รับสูงสุด (previous peak income) แ่ลง ตามแนวความคิดนี้จะได้สมการค่า APC จึงสูงขึ้น สามารถเขียนในรูปสมการได้ คือ

$$APC = c - \frac{dy_p}{y_p}$$

$$\frac{C}{Y} = c - \frac{dy_p}{y_p}$$

โดยที่ C คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค

c คือ ค่า APC ในขณะที่ Y/Y_p เท่ากับ 0

d คือ ค่า coefficient ซึ่งแสดงถึงความชันแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง

APC และ Y/Y_p

Y คือ ระดับรายได้ในงวดปัจจุบัน

Y_p คือ ระดับรายได้สูงสุดที่ครัวเรือนเคยได้รับในงวดเวลาก่อน

ซึ่งในอันที่จริงแล้วสมการข้างต้นเป็นสมการที่ตัดทอนให้เหลือแนวคิดเฉพาะในด้านการบริโภคเท่านั้น ซึ่งเดิมทีเดียวแนวคิดของ James S. Duesenberry เริ่มจากด้านการออมเป็นหลัก อย่างไรก็ตามเราสามารถกำหนดแนวคิดให้ย้อนกลับไปที่ด้านของการออมได้ ดังนี้

$$(C/S) + (S/Y) = 1$$

$$(C/S) = 1 - (S/Y)$$

จะได้ $1 - (S/Y) = c - dY/Y_p$

$$(S/Y) = (1 - c) + dY/Y_p$$

$$(S/Y) = c + dY/Y_p$$

โดยที่ e คือ ค่า APS ในขณะที่ dY/Y_p เท่ากับ 0 ซึ่งเท่ากับ $1 - c$ ซึ่งเป็นสมการเริ่มต้นของทฤษฎีการบริโภคตามแนวคิดนี้ กล่าวคือ อัตราส่วนของปริมาณการออมต่อรายได้ของครัวเรือนจะขึ้นอยู่กับระดับรายได้ในงวดปัจจุบันเมื่อ เทียบกับระดับรายได้สูงสุดที่ครัวเรือนเคยได้รับในงวดเวลาก่อน และจากสมการนี้เราจะได้สมการการออม คือ

$$S = eY + \frac{dY^2}{Y_F}$$

4.3) ทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้ถาวร (permanent income theory of consumption) ตามแนวคิดของ Friedman เชื่อว่าครัวเรือนจะมีพฤติกรรมในการจัดสรรรายได้เพื่อการบริโภคโดยอิงกับรายได้ในระยะยาวที่คาดว่าจะได้รับพร้อมทั้งได้กำหนดรายได้ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ รายได้ถาวร (permanent income) และรายได้ชั่วคราว (transitory income) ซึ่งตามทฤษฎีนี้ปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนจะขึ้นอยู่กับรายได้ถาวร โดยครัวเรือนจะไม่ทำการบริโภคในส่วน of รายได้ชั่วคราว ดังนั้นจากการที่การออมเป็นเงินส่วนเหลือที่ไม่ได้ทำการบริโภคแล้ว จึงสามารถเกิดได้ทั้งจากส่วนของรายได้ถาวรและรายได้ชั่วคราว สามารถเขียนสมการการออมได้ดังนี้

$$S = f + gY^T + hY^P$$

โดยที่ f คือ ปริมาณการออม ในขณะที่ยังไม่มีรายได้
 g คือ สัดส่วนของรายได้ชั่วคราวซึ่งมีผลต่อการออม
 h คือ สัดส่วนของรายได้ถาวรซึ่งมีผลต่อการออม
 Y^T, Y^P คือ รายได้ชั่วคราวและรายได้ถาวร ตามลำดับ

4.4) ทฤษฎีการบริโภคในวัฏจักรชีวิต (life-cycle theory of consumption) ตามแนวคิดของ Franco Modigliani, Albert Ando และ Richard Brumberg เชื่อว่าปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในระยะเวลาหนึ่ง จะขึ้นอยู่กับการคาดคะเนของรายได้ตลอดช่วงอายุขัย ทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต

หากพิจารณาการกระจายรายได้และปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในทฤษฎีวัฏจักรชีวิตที่ควรจะเป็นของบุคคลหนึ่งๆจะเห็นว่าในช่วงชีวิตของบุคคลขณะมีอายุน้อย จะมีรายได้อยู่ในระดับต่ำ และจะมีรายได้สูงขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น ต่อมาเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุก็จะกลับมามีรายได้ลดลงอีกครั้ง ส่วนปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของบุคคลก็จะสูงขึ้นตามลำดับอายุขัย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในช่วงต้นของชีวิต บุคคลจะมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภค ดังนั้นบุคคลจึงต้องประพடுத்தเงินเป็นผู้ก่อนนี้ ต่อมาในช่วงกลางของชีวิตจึงเริ่มจะมีรายได้เหลือใช้จ่ายจนสามารถชดใช้หนี้เดิมได้และเก็บสะสมไว้สำหรับช่วงปลายของชีวิต เงินสะสมส่วนนี้ก็คือส่วนของเงินออมนั่นเอง

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้ภาคเรือนการเกษตรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้มีการศึกษาและงานวิจัยออกมอย่างต่อเนื่อง ในการทบทวนเอกสารในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจะนำเสนอได้ดังนี้

กรรมกร ศิริชาญ (2552) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลทำให้เกิดหนี้สินและลักษณะการก่อหนี้ของผู้บริโภคในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริโภคที่มีหนี้สินจำนวน 300 ราย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนาและการเรียงลำดับความสำคัญปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้สิน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีหนี้สินจากแหล่งเงินกู้ในระบบมีจำนวน 110 ราย กลุ่มตัวอย่างที่มีหนี้สินจากแหล่งเงินกู้นอกระบบมีจำนวน 104 ราย และกลุ่มตัวอย่างที่มีหนี้สินจากแหล่งเงินกู้ในระบบและนอกระบบจำนวน 86 ราย โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีหนี้สินจากแหล่งเงินกู้ในระบบส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่าง 30-40 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีอาชีพเป็นข้าราชการ/ลูกจ้างหน่วยงานของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท มีจำนวนสมาชิกที่เป็นภาระพึ่งพิง 2 คน ขึ้นไป ปัจจัยที่มีผลทำให้เกิดภาระหนี้สิน 3 อันดับแรก ได้แก่ ผู้บริโภคมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย รองลงมาคือ ภาวะเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ และผู้บริโภคมีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินในครัวเรือน ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่กู้เงินจากแหล่งเงินในระบบมีภาระหนี้สินเฉลี่ยคนละ 77,935 บาท โดยทำการกู้ยืมจากธนาคารออมสินมากที่สุด รองลงมา กู้จากธนาคารอาคารสงเคราะห์ และสหกรณ์ออมทรัพย์ ตามลำดับ วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมคือเพื่อนำไปใช้ในการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน

เบญจมาภรณ์ อมรเลิศพานิช (2551) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม พฤติกรรมการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือ รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อมูลค่าหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือ ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลภาคตัดขวาง (Cross Section Data) ซึ่งได้จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของสำนักสถิติแห่งชาติปี พ.ศ.2547 วิเคราะห์ข้อมูลแบบจำลองโพรบิต (Probit model) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นโดยประมาณแบบวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squared : OLS) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีจำนวน 8,045 ครัวเรือนผลการศึกษาพบว่า เป็นครัวเรือนที่มีหนี้สิน 5,214 ครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชายร้อยละ 72.08 สถานภาพสมรสร้อยละ 77.64 และมีอายุเฉลี่ย 49.58 ปี ครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกที่พึงพิงเฉลี่ย 1.13 มีมูลค่าทรัพย์สินเฉลี่ย 9,754.74 บาท มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 14,026.12 บาท สำหรับระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวที่มีหนี้มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาร้อยละ 62.87 ส่วนด้านชุมชนที่อยู่อาศัยครัวเรือนที่มีหนี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ร้อยละ 55.50 และอาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลร้อยละ 44.50 สำหรับแหล่งเงินกู้พบว่าแหล่งเงินกู้แหล่งแรกที่ครัวเรือนนิยมใช้บริการมากที่สุดคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 33.78 รองลงมาได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง ร้อยละ 20.85 และบุคคลอื่นภายนอกครัวเรือน ร้อยละ 11.53 ตามลำดับจากผลการประมาณการหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อมูลค่าหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย พบว่าอายุหัวหน้าครัวเรือน หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเพศชาย อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลจำนวน สมาชิกที่พึงพิง มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนและรายได้ของครัวเรือน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อมูลค่าหนี้ของครัวเรือน ในขณะที่หัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมีชั้นทางเศรษฐกิจเป็นผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ และนักบริหาร จะมีมูลค่าหนี้มากที่สุด

ปาริชาติ พงษ์แขก (2550) ได้ทำการศึกษากการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนในทัศนะของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนจำนวน 300 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา และการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีทัศนะว่าสาเหตุของการเป็นหนี้มากที่สุด คือนำไปใช้จ่ายบริโภคในครัวเรือน วิธีแก้ไขปัญหาหนี้สินของประชาชนโดยรัฐบาลที่ดำเนินการมากที่สุด คือนำหนี้นอกระบบเข้ามาอยู่ในระบบธนาคาร นโยบายการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนของรัฐบาลมีความสำคัญ และกระบวนการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนของรัฐบาลที่เหมาะสมมากที่สุด คือ การโอนหนี้นอกระบบเข้าในระบบธนาคารของรัฐ นอกจากนี้ ประชาชนมีความพึงพอใจเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหาหนี้สินของรัฐบาลมากที่สุด คือ การเจรจาโอนหนี้นอกระบบเข้าในระบบธนาคารของรัฐ และมีความเห็นว่ามีความเห็นว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินการแก้ไขปัญหา

หนี้สินภาคประชาชนของรัฐบาล ดังนี้ คือ นโยบายของรัฐบาลขาดความชัดเจนในด้านระยะเวลาดำเนินนโยบายเพื่อแก้ปัญหา ขาดการประเมินผลการแก้ปัญหาในระยะยาว งบประมาณสำหรับใช้แก้ปัญหาไม่เพียงพอ และประชาชนขาดความเชื่อมั่นว่ารัฐบาลจะแก้ปัญหาได้

เบญจมาภรณ์ จันทรประสิทธิ์ (2550) ได้ทำการศึกษาโครงการแก้ไขหนี้สินภาคประชาชนของธนาคารออมสินภาค 7 โดยใช้วิธีการศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิของธนาคารออมสินภาค 7 และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับสินเชื่อจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มคือ ลูกหนี้ที่ได้รับอนุมัติสินเชื่อ จำนวน 100 ราย และลูกหนี้ที่ไม่ได้รับอนุมัติสินเชื่อ จำนวน 100 ราย โดยใช้แบบสอบถามการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการพิจารณาให้สินเชื่อโครงการแก้ไขหนี้สินภาคประชาชนของธนาคารออมสิน ภาค 7 พิจารณาจากปัจจัยทั้งหมด 5 ปัจจัย คือ ปัจจัยที่หนึ่ง ต้องกู้เงินเพื่อนำไปชำระหนี้ในระบบและหนี้ในระบบ ปัจจัยที่สอง มีภาระหนี้ไม่เกิน 10,000บาท ปัจจัยที่สามจำนวนเงินผ่อนชำระต่อเดือนไม่เกินร้อยละ30 ของรายได้ ปัจจัยที่สี่ มีหลักประกันสินเชื่อ และปัจจัยที่ห้าไม่มีประวัติหนี้ค้างชำระ ผลการศึกษา ลูกหนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับอนุมัติสินเชื่อ สำหรับปัจจัยแรกลูกหนี้ส่วนใหญ่จ่ายเงินไปชำระหนี้ในระบบถึงร้อยละ86.00 สำหรับปัจจัยที่สอง ลูกหนี้ส่วนใหญ่ มีภาระหนี้โดยเฉลี่ย42,000 บาท สำหรับปัจจัยที่สาม ลูกหนี้ส่วนใหญ่มีเงินผ่อนชำระต่อเดือน โดยเฉลี่ยร้อยละ 14.60 ของรายได้ สำหรับปัจจัยที่สี่ จากการศึกษาพบว่า ลูกหนี้ส่วนใหญ่ใช้ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ เป็นหลักประกัน คิดเป็นร้อยละ 93.00 และปัจจัยที่ห้า พบว่า ลูกหนี้ทุกรายไม่มีประวัติค้างชำระหลังการเข้าร่วมโครงการ ลูกหนี้ได้รับอนุมัติ สินเชื่อในวงเงินกู้โดยเฉลี่ย 42,000 บาท มีระยะเวลาในการกู้ เฉลี่ย 3 ปี และจำนวนเงินผ่อนชำระโดยเฉลี่ยเดือนละ1,700บาทสำหรับลูกหนี้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับอนุมัติสินเชื่อจากธนาคารภาค 7 ส่วนใหญ่มีอายุ 31-49 ปีอาชีพพนักงานเอกชน มีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือนน้อยกว่า10,000 บาท ลูกหนี้ที่ไม่ได้รับอนุมัติสินเชื่อคือผู้ที่มีคุณสมบัติไม่ผ่านเกณฑ์การพิจารณาสินเชื่อในปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งขึ้นไป ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 64.51 ลูกหนี้ไม่มีวัตถุประสงค์ในการกู้เงินเพื่อนำไปชำระหนี้ในระบบหรือหนี้ในระบบร้อยละ 8.60 ลูกหนี้มีภาระหนี้สินมากกว่า 100,000 บาทร้อยละ 28.81 ลูกหนี้มีจำนวนเงินผ่อนชำระรายงวดเกินร้อยละ 30 ของรายได้ ร้อยละ 37.60 ลูกหนี้ไม่มีหลักประกันสินเชื่อและ ร้อยละ 76.34 ลูกหนี้มีประวัติหนี้ค้างชำระ

ประวิทย์ แก้วตาทิพย์ (2549) ได้ศึกษาถึงภาระหนี้สินของลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ สาขาแม่สาย จังหวัดเชียงรายโดยกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสอบถามเป็นลูกค้า ธ.ค.ส. สาขาแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 360 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาความถี่และร้อยละ ผลการศึกษาพบว่าลูกค้านาคารมีหนี้สินที่กู้มาจาก ธ.ค.ส. มากที่สุด โดยมีหนี้สินทั้งหมด 61,790,997 บาท คิดเป็นร้อยละ 67.97 อันดับสอง เป็นหนี้สินที่กู้จากธนาคารพาณิชย์ มีหนี้สิน5,311,740บาท

คิดเป็นร้อยละ5.84 อันดับสามลูกค้ามีหนี้สินที่กู้จากกองทุนหมู่บ้านจำนวน4,654,000บาท คิดเป็นร้อยละ5.12 รองลงมาเป็นหนี้สินที่กู้จากเงินทุนและธนาคารออมสิน ตามลำดับ สำหรับภาระหนี้ที่กู้จากสถาบันการเงินนอกระบบพบว่า ลูกค้า ธ.ค.ส. มีหนี้ร้านขายสินค้าผ่อนมากที่สุดจำนวน 5,132,030 บาท คิดเป็นร้อยละ5.65 อันดับสองเป็นหนี้ที่กู้มาจากเครือข่ายจำนวน 3,924,000บาท คิดเป็นร้อยละ4.32 อันดับสามเป็นหนี้ธุรกิจอิสระซึ่งจำนวน2,812,602บาท คิดเป็นร้อยละ3.09 รองลงมาเป็นหนี้รายทุน หนี้แชร์ หนี้จากแหล่งอื่นๆ และหนี้ออมทรัพย์กลุ่มแม่บ้าน ตามลำดับ โดยภาพรวมลูกค้า ธ.ค.ส. มีภาระหนี้สินเป็นจำนวนทั้งหมด90,915,829บาท เป็นหนี้สินที่กู้จากสถาบันการเงินในระบบ 77,963,897 บาท คิดเป็นร้อยละ85.75 และกู้สถาบันการเงินนอกระบบ12,951,932บาท คิดเป็นร้อยละ14.25

วันเพ็ญ สุรฤกษ์ (2547) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์ของรัฐกับการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมีส่วนร่วมในภาคเหนือ” ผลการศึกษาชี้ชัดว่า ยุทธศาสตร์ทางเลือกใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนจากโครงการพัฒนาของรัฐด้านสังคมที่เน้นให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิต และเรื่องการศึกษาต้องให้บริการอย่างเต็มที่เท่าเทียมทั่วถึงไม่มีเงื่อนไขใดๆ แก่กลุ่มประชากรเป้าหมายยากจนมากหรือยากจนดักดานและด้อยโอกาสในลักษณะต่างๆ หรือมีเงื่อนไขน้อยเหมาะสำหรับกลุ่มประชากรเป้าหมายยากจนทั่วไปในทุกพื้นที่ชนบทที่สูง ชนบททั่วไป และชุมชนเมือง โดยเน้นยุทธศาสตร์การป้องกันให้ห่างไกลโรคและการรักษาฟรีทุกโรค การอบรมและเพิ่มการผลิตบุคลากรทางการแพทย์และประสิทธิภาพสถานพยาบาลทุกระดับ การฝึกอบรมอาชีพและหางานให้ผู้สูงอายุด้อยโอกาส และผู้หายจากการบำบัดยาเสพติด พร้อมจัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุที่ดูแลตนเองไม่ได้ ส่วนเยาวชนผู้กู้ยืมเงินทุนการศึกษา เน้นยุทธศาสตร์ขยายโอกาสต่อ ยอดจนถึงระดับสูงสุด และเตรียมความพร้อมด้านเกณฑ์การคัดเลือก แผนการใช้เงิน การหาแหล่งงาน และการฝึกทักษะวิชาชีพเพิ่มเติมให้ นอกจากนี้ยังเน้นยุทธศาสตร์การใช้มาตรการทางสังคมและบทบาทของศาสนาในการดูแลเยาวชนและปราบปรามผู้มีอิทธิพลในชุมชนให้มากขึ้น

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการดำเนินโครงการวิจัยในครั้งนี้ จะทำการวิจัยโดยการสำรวจ (Survey) และการสัมภาษณ์ (Interview) หัวหน้าครัวเรือนภาคการเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครัวเรือนภาคการเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 119,490 ครัวเรือน (สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์, 2557) ซึ่งการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จะใช้การคำนวณจากสูตรของ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดยที่	e	=	ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง
	N	=	จำนวนประชากร
	n	=	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

โดยกำหนดให้ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 หรือ 0.05 ซึ่งการคำนวณแสดงได้ ซึ่งแสดงดังนี้

$$n = \frac{119,490}{1 + 119,490 (0.05)^2}$$

$$n = 398.67$$

$$n \approx 399 \text{ ตัวอย่าง}$$

โดยจะเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างให้เป็นจำนวน 400 ตัวอย่าง ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมคือ ครัวเรือนภาคการเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์จำนวน 400 ครัวเรือน

3.2 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (probability sampling) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายกลุ่มชั้น (Multi-stage Cluster Sampling) มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ในเขตเมือง จะทำการสุ่มครัวเรือนตัวอย่างมาจำนวน 200 ครัวเรือน โดยทำการสุ่มครัวเรือนในตำบลที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรที่ใช้ในการศึกษาในเขตเมือง โดยเลือกสุ่มมา 4 ตำบล ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนครัวเรือนตัวอย่างในเขตเมือง

ตำบล	จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง
ดงมูลเหล็ก	50
ป่าเลา	50
บ้านโตก	50
นาป่า	50
รวม	200

2) ในเขตชนบท จะทำการสุ่มครัวเรือนตัวอย่างมาจำนวน 200 ครัวเรือน โดยทำการสุ่มครัวเรือนในตำบลที่อยู่ในเขตอำเภอหล่มสัก และอำเภอวิเชียรบุรี เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรที่ใช้ในการศึกษาในเขตชนบท โดยเลือกสุ่มมาอำเภอละ 2 ตำบล ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนครัวเรือนตัวอย่างในเขตชนบท

อำเภอ	ตำบล	จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง
หล่มสัก	ตาลเดี่ยว	50
	ฝายนาแซง	50
วิเชียรบุรี	สระประดู่	50
	โคกปรัง	50
รวม		200

ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Selection) เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างตามต้องการ นั่นคือ หัวหน้าครัวเรือนภาคการเกษตรตัวอย่างจำนวน 400 ครัวเรือน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้จะต้องเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความพร้อมและมีความเต็มใจให้ความร่วมมือต่อการดำเนินการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ได้มีความละเอียดต่อการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ จะใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนภาคการเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์

3.4 รูปแบบและวิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ จะทำการสำรวจข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนภาคการเกษตร โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นทำการถามกับหัวหน้าครัวเรือนภาคการเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์จำนวน 400 ครัวเรือน (จากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างในหัวข้อที่ 3.2) เพื่อทำการศึกษาข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนภาคการเกษตร ปัจจัยที่ผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร และการประเมินแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคการเกษตรของจังหวัดเพชรบูรณ์

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป จะใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ผลต่อการเป็นหนี้ จะใช้วิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบมีตัวแปรที่ใช้อธิบายหลายตัว (Multiple Regression) ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares: OLS) ซึ่งแบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร คือ

$$DEBT_i = f(INC_i, MEM_i, EXP_i, SIZE_i, AGI_{1i}, ACT_i,)$$

$$\ln DEBT_i = \beta_0 + \beta_1 \ln INC_i + \beta_2 \ln MEM_i + \beta_3 \ln SIZE_i + \beta_4 \ln AGI_{1i} + \beta_5 \ln AGI_{2i} + \beta_6 \ln ACT_i + \varepsilon_i$$

โดยที่	$DEBT_i$	คือ	หนี้สินของครัวเรือน (บาท)
	INC_i	คือ	รายได้จากการเกษตรของครัวเรือน (บาท/เดือน)
	MEM_i	คือ	จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน (คน)
	EXP_i	คือ	ประสบการณ์ในการทำการเกษตร (ปี)
	$SIZE_i$	คือ	จำนวนที่ดินในภาคการเกษตรที่ครัวเรือนถือครอง (ไร่)
	AGI_{1i}	คือ	ประเภทของการทำการเกษตร ถ้า $AGI_{1i} = 1$ เมื่อครัวเรือนทำการเกษตรประเภทพืชสวนพืชไร่ ถ้า $AGI_{1i} = 0$ เมื่อครัวเรือนทำการเกษตรประเภทอื่นๆ
	AGI_{2i}	คือ	ประเภทของการทำการเกษตร ถ้า $AGI_{2i} = 1$ เมื่อครัวเรือนทำการเกษตรประเภทประมงหรือเลี้ยงสัตว์ ถ้า $AGI_{2i} = 0$ เมื่อครัวเรือนทำการเกษตรประเภทอื่นๆ
	ACT_{1i}	คือ	จำนวนของกิจกรรมการเกษตร (ประเภท)
	$\beta_0 - \beta_6$	คือ	ค่าสัมประสิทธิ์พารามิเตอร์
	ε_i	คือ	ค่าคลาดเคลื่อน

3) การประเมินแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สิน มีเกณฑ์การให้คะแนนคุณภาพการประเมินและมีการแปลความหมาย ดังนี้

ช่วงคะแนน	ระดับความเห็น
4.51-5.00	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.51-4.50	เห็นด้วย
2.51-3.50	ไม่แน่ใจ
1.51-2.50	ไม่เห็นด้วย
1.00-1.50	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยแนวทางการแก้ไขปัญหานี้สึนครัวเรือนภาคการเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์ครั้งนี้ ได้ทำศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนภาคการเกษตรตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 400 ครัวเรือน ผลการวิจัยมีทั้งหมด 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือน ภาคการเกษตร ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร และ ตอนที่ 3 แนวทางการแก้ไขปัญหานี้สึนภาคการเกษตร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนภาคการเกษตร

4.1.1 เพศ

จากผลการศึกษา พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 368 คน คิดเป็นร้อยละ 92 และเป็นเพศหญิงจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8

ตารางที่ 4.1.1 ข้อมูลเพศของหัวหน้าครัวเรือน

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	368	92
หญิง	32	8
รวม	400	100

ที่มา : จากการศึกษา

ตารางที่ 4.1.2 ข้อมูลอายุของหัวหน้าครัวเรือน

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
25 – 34 ปี	53	13.25
35 – 44 ปี	159	39.75
45 – 54 ปี	127	31.75
55 ปี ขึ้นไป	61	15.25
รวม	400	100

ที่มา : จากการศึกษา

4.1.2 อายุ

จากผลการศึกษา พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ มีอายุอยู่ในช่วง 35-44 ปี จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 39.75 รองลงมาได้แก่ ช่วงอายุ 45-54 ปี จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 31.75 ช่วงอายุตั้งแต่ 55 ปี ขึ้นไป จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 15.25 และช่วงอายุ 25-34 ปี จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 11.75 ตามลำดับ

4.1.3 ระดับการศึกษา

จากผลการศึกษา พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 137 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 34.25 รองลงมาได้แก่ ระดับประถมศึกษา/ไม่ได้เรียน จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.25 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.25 ระดับอนุปริญญา/ปวช./ปวส. จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 14.75 และระดับปริญญาตรี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.1.3 ข้อมูลระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้เรียน/ประถมศึกษา	113	28.25
มัธยมศึกษาตอนต้น	137	34.25
มัธยมศึกษาตอนปลาย	85	21.25
อนุปริญญา/ปวช./ปวส.	59	14.75
ปริญญาตรี	6	1.50
รวม	400	100

ที่มา : จากการศึกษา

4.1.4 ขนาดของครัวเรือน

จากผลการศึกษา พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน จำนวน 331 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 82.75 รองลงมามีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-3 คน จำนวน 64 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 16 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 7 คนขึ้นไป จำนวน 5 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.25 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.1.4 ข้อมูลขนาดของครัวเรือน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
1-3 คน	64	16
4-6 คน	331	82.75
7 คนขึ้นไป	5	1.25
รวม	400	100

ที่มา : จากการศึกษา

4.1.5 จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน

จากผลการศึกษา พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน 2 คน จำนวน 261 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 65.25 รองลงมา มีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน 1 คน จำนวน 62 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 15.50 ไม่มีผู้พึ่งพิงในครัวเรือน จำนวน 38 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 9.50 มีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน 3 คน จำนวน 27 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.75 และมีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน 4 คน จำนวน 12 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 3 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.1.5 ข้อมูลผู้พึ่งพิงในครัวเรือน

จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ไม่มี	38	9.50
1 คน	62	15.50
2 คน	261	65.25
3 คน	27	6.75
4 คน	12	3
รวม	400	100

ที่มา : จากการศึกษา

4.1.6 รายได้เฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน

จากผลการศึกษา พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 5,000-10,000 บาทต่อเดือน จำนวน 167 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 41.75 รองลงมา มีรายได้อยู่ที่ 10,001-15,000 บาทต่อเดือน จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.25 มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 17 มีรายได้อยู่ที่ 15,001-20,000 บาทต่อเดือน จำนวน 36 คน คิดเป็น

ร้อยละ 9 มีรายได้อยู่ที่ 20,001-25,000 บาทต่อเดือน จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 5 และมีรายได้สูงกว่า 25,000 บาทต่อเดือน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.25 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.1.6 ข้อมูลรายได้เฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน (บาท/เดือน)

รายได้เฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	68	17
5,000-10,000 บาท	167	41.75
10,001-15,000 บาท	113	28.25
15,001-20,000 บาท	36	9
20,001-25,000 บาท	11	2.75
สูงกว่า 25,000 บาท	5	1.25
รวม	400	100

ที่มา : จากการศึกษา

4.1.7 ประสบการณ์ของหัวหน้าครัวเรือนในภาคการเกษตร

จากผลการศึกษา พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่มีประสบการณ์อยู่ในภาคการเกษตร อยู่ที่ 16-20 ปี จำนวน 152 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 38 รองลงมา มีประสบการณ์มากกว่า 20 ปี จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.50 มีประสบการณ์ 11-15 ปี จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 22.75 มีประสบการณ์ 6-10 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6 และมีประสบการณ์ 1-5 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.75 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.1.7 ข้อมูลประสบการณ์ของหัวหน้าครัวเรือนในภาคการเกษตร (ปี)

ประสบการณ์ของหัวหน้าครัวเรือน ในภาคการเกษตร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1-5 ปี	7	1.75
6-10 ปี	24	6
11-15 ปี	91	22.75
16-20 ปี	152	38
มากกว่า 20 ปี	126	31.50
รวม	400	100

ที่มา : จากการศึกษา

4.1.8 ประเภทของการทำการเกษตร

จากผลการศึกษา พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ทำการเกษตรประเภทพืชสวนพืชไร่ จำนวน 224 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 56 รองลงมาทำการเกษตรประเภทเกษตรผสมผสาน จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 32.50 และทำการเกษตรประเภทเลี้ยงสัตว์และประมง จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.1.8 ข้อมูลประเภทของการทำการเกษตร

ประเภทของการทำการเกษตร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พืชสวนพืชไร่	224	56
เลี้ยงสัตว์และประมง	46	11.50
เกษตรผสมผสาน	130	32.50
รวม	400	100

ที่มา : จากการศึกษา

4.1.9 จำนวนกิจกรรมการเกษตรที่เลือกทำ

จากผลการศึกษา พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เลือกทำการเกษตร 1-3 กิจกรรม จำนวน 194 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 48.50 รองลงมาเลือกทำการเกษตร 4-6 กิจกรรม จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 40.50 และเลือกทำการเกษตร 7-9 กิจกรรม จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.25 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.1.9 ข้อมูลจำนวนกิจกรรมการเกษตรที่เลือกทำ

จำนวนกิจกรรมการเกษตรที่ทำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1-3 กิจกรรม	194	48.50
4-6 กิจกรรม	161	40.25
7-9 กิจกรรม	45	11.25
รวม	400	100

ที่มา : จากการศึกษา

4.1.10 จำนวนที่ดินในภาคการเกษตรที่ครัวเรือนถือครอง

จากผลการศึกษา พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีที่ดินในภาคการเกษตรที่ถือครอง 4-6 ไร่ จำนวน 197 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 49.25 รองลงมา มีที่ดินในภาคการเกษตรที่ถือครอง 1-3 ไร่ จำนวน 163 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 40.75 มีที่ดินในภาคการเกษตรที่ถือครอง 7-10 ไร่ จำนวน 32 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 8 และมีที่ดินในภาคการเกษตรที่ถือครองมากกว่า 10 ไร่ จำนวน 8 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.1.10 ข้อมูลจำนวนที่ดินในภาคการเกษตรที่ครัวเรือนถือครอง

จำนวนที่ดินในการทำการเกษตร ที่ถือครอง	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
1-3 ไร่	163	40.75
4-6 ไร่	197	49.25
7-10 ไร่	32	8
มากกว่า 10 ไร่	8	2
รวม	400	100

ที่มา : จากการศึกษา

4.1.11 รูปแบบและจำนวนหนี้สินของครัวเรือน

จากผลการศึกษา พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นหนี้จากกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 358 ครัวเรือน มีมูลค่าหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 41,422.4 บาท รองลงมา เป็นหนี้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จำนวน 325 ครัวเรือน มีมูลค่าหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 132,362.8 บาท เป็นหนี้ธนาคารพาณิชย์ จำนวน 294 ครัวเรือน มีมูลค่าหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 92,781.6 บาท เป็นหนี้จากกลุ่มออมทรัพย์ในพื้นที่ จำนวน 216 ครัวเรือน มีมูลค่าหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 14,233.3 บาท และเป็นหนี้จากธนาคารพาณิชย์ จำนวน 76 ครัวเรือน มีมูลค่าหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 74,262.3 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 4.1.11 ข้อมูลรูปแบบและจำนวนหนี้สินของครัวเรือน

รูปแบบของการ เป็นหนี้	จำนวนหนี้สิน (บาท)					หนี้สิน เฉลี่ย	รวม (ครัวเรือน)
	น้อยกว่า 25,000	25,001- 50,000	50,001- 75,000	75,001- 100,000	มากกว่า 100,000		
ธนาคารพาณิชย์	-	19	36	-	21	74,262.3	76
ธ.ก.ส.	11	21	93	159	41	132,362.8	325
กองทุนหมู่บ้าน	49	227	82	-	-	41,422.4	358
กลุ่มออมทรัพย์ ในพื้นที่	226	-	-	-	-	14,233.3	216
หนี้นอกระบบ	53	83	72	57	29	92,781.6	294

ที่มา : จากการศึกษา

4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร จะใช้ตัวแปรอิสระทั้งหมด 6 ตัว ได้แก่ รายได้จากการเกษตรของครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน ประสบการณ์ในการทำ การเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนที่ดินในภาคการเกษตรที่ครัวเรือนถือครอง ประเภทของการ ทำการเกษตร และจำนวนกิจกรรมการเกษตรที่เลือกทำ ตามแบบจำลองที่แสดงไว้ในบทที่ 3 โดยใช้ วิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบมีตัวแปรที่ใช้อธิบายหลายตัว (Multiple Regression) ด้วยวิธีกำลังสอง น้อยที่สุด (Ordinary Least Squares: OLS) นอกจากนี้ จะทำการกำหนดแบบจำลองให้เป็นแบบ Log-log (Double Log) หรือแบบจำลองแบบ Log คู่ เนื่องจากจะทำให้ทราบค่าความยืดหยุ่น โดยตรงจากการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลอง และจากการแปลงข้อมูลด้วย Natural logarithm เป็นการบรรเทาความไม่คงที่ของความแปรปรวนของข้อมูลอีกด้วย (อัศวพงศ์ อันทอง, 2555)

4.2.1 การประมาณค่าแบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร

จากการประมาณค่าแบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด ในเบื้องต้นได้ทำการทดสอบปัญหาตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเอง (Multicollinearity) หรือปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงหลายตัวแปร พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดไม่เกิด ปัญหาดังกล่าว จึงนำเอาตัวแปรทั้งหมดมาประมาณค่าปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาค การเกษตร ซึ่งแสดงไว้ในสมการที่ 4.1

$$\ln(DEBT) = 4.334 + 0.028\ln(MEM) - 0.938\ln(SIZE) + 0.436\ln(AGI_1) - 0.724\ln(ACT) \quad (4.1)$$

$$(2.973) \quad (4.348)** \quad (-5.382)* \quad (2.831)* \quad (-2.963)**$$

$$R\text{-Squared} = 0.8235 \quad \text{Prob(F-Statistic)} = 0.0000$$

$$\text{Adjust R-Squared} = 0.8169$$

ที่มา : จากการคำนวณ

หมายเหตุ : ค่าในวงเล็บ “ () ” คือ ค่าสถิติ t (t-statistic)

* คือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

** คือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากสมการที่ 4.1 ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์เฉพาะตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ขึ้นไป ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ค่า R-Squared เท่ากับ 0.8235 หมายความว่า ตัวแปรอิสระ (จำนวนผู้พึงพิงในครัวเรือน จำนวนที่ดินในภาคการเกษตรที่ครัวเรือนถือครอง ประเภทของการทำการเกษตร และจำนวนกิจกรรมการเกษตรที่เลือกทำ) มีอิทธิพลในการกำหนด หรือสามารถอธิบายตัวแปรตาม (หนี้สินของครัวเรือน) ได้ร้อยละ 82.35 ที่เหลือเป็นอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ในแบบจำลอง นอกจากนี้ ยังพบว่า ค่า Adjust R-Squared เท่ากับ 0.8169 หมายความว่า ตัวแปรอิสระ (จำนวนผู้พึงพิงในครัวเรือน จำนวนที่ดินในภาคการเกษตรที่ครัวเรือนถือครอง ประเภทของการทำการเกษตร และจำนวนกิจกรรมการเกษตรที่เลือกทำ) สามารถอธิบายค่าความแปรปรวนของตัวแปรตาม (หนี้สินของครัวเรือน) ได้ร้อยละ 81.69

ค่า Prob (F-Statistic) เท่ากับ 0.000 หมายความว่า มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว (จำนวนผู้พึงพิงในครัวเรือน จำนวนที่ดินในภาคการเกษตรที่ครัวเรือนถือครอง ประเภทของการทำการเกษตร และจำนวนกิจกรรมการเกษตรที่เลือกทำ) ที่มีผลต่อตัวแปรตาม (หนี้สินของครัวเรือน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ได้แก่ จำนวนผู้พึงพิงในครัวเรือน และจำนวนกิจกรรมการเกษตรที่เลือกทำ ส่วนตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ จำนวนที่ดินในภาคการเกษตรที่ครัวเรือนถือครอง และประเภทของการทำการเกษตร ส่วนตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญและไม่ได้นำมาวิเคราะห์ในแบบจำลอง ได้แก่ รายได้จากการเกษตรของครัวเรือน และประสบการณ์ในการทำการเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของค่าสถิติที่ได้จากการประมาณค่าแบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร พบว่า

จำนวนที่ดินในภาคการเกษตรที่ครัวเรือนถือครอง (SIZE) มีอิทธิพลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือน (DEBT) มากที่สุด และมีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงกันข้าม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.938 หมายความว่า เมื่อครัวเรือนถือครองที่ดินในการทำการเกษตรเพิ่มขึ้น 1 % จะส่งผลให้จำนวนหนี้สินของครัวเรือนภาคการเกษตรลดลง 0.938 %

รองลงมาคือ จำนวนกิจกรรมการเกษตรที่ครัวเรือนเลือกทำ (ACT) มีอิทธิพลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.724 หมายความว่า เมื่อครัวเรือนเลือกทำกิจกรรมการเกษตรเพิ่มขึ้น 1 % จะส่งผลให้จำนวนหนี้สินของครัวเรือนภาคการเกษตรลดลง 0.724 %

ประเภทของการทำการเกษตร (AGI_1) มีอิทธิพลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.436 หมายความว่า เมื่อครัวเรือนเลือกทำการเกษตรประเภทพืชสวนพืชไร่ จะมีผลทำให้ครัวเรือนเป็นหนี้เพิ่มขึ้น 0.436 % (ซึ่งมากกว่าการเลือกทำการเกษตรประเภทเลี้ยงสัตว์ และประมง และเกษตรผสมผสาน)

จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน (MEM) มีอิทธิพลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.028 หมายความว่า เมื่อครัวเรือนมีจำนวนผู้พึ่งพิงเพิ่มขึ้น 1 % จะส่งผลให้จำนวนหนี้สินของครัวเรือนภาคการเกษตรเพิ่มขึ้น 0.028 %

4.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคการเกษตร

การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคการเกษตร จะทำการศึกษาและประเมินความคิดเห็นของครัวเรือนภาคการเกษตรต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคการเกษตรของรัฐบาลทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสมของโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ด้านวิธีแก้ไขปัญหาหนี้สิน ด้านประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบายการแก้ไขปัญหาหนี้สิน และด้านความเชื่อมั่นของเกษตรกรต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ซึ่งแสดงไว้ในตารางที่ 4.1

ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนภาคการเกษตรมีความคิดเห็นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคการเกษตรของรัฐบาลในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X}$ รวม = 4.00) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในด้านวิธีแก้ไขปัญหาหนี้สิน ($\bar{X}$ = 4.51) และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยในด้านความเหมาะสมของโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ($\bar{X}$ = 4.17) และด้านความเชื่อมั่นของเกษตรกรต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ($\bar{X}$ = 3.67) นอกจากนี้ เกษตรกรยังมีความคิดเห็นอยู่ในระดับไม่แน่ใจในด้านประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบายการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคการเกษตร ($\bar{X}$ = 3.24)

ตารางที่ 4.2 ผลการประเมินความคิดเห็นของครัวเรือนภาคการเกษตรต่อแนวทางการแก้ไข
ปัญหาหนี้สินภาคการเกษตรของรัฐบาล

รายการประเมิน	ระดับความเห็น		สรุปผล
	$\bar{X}$	SD	
1. ด้านความเหมาะสมของโครงการแก้ไขปัญหานี้สินภาคการเกษตร			
1.1 โครงการแก้ไขหนี้ในระบบของเกษตรกรและบุคคลในครัวเรือน	4.74	0.44	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.2 โครงการปลดปล่อยหนี้สินของเกษตรกร	4.88	0.33	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.3 โครงการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของเกษตรกร	4.64	0.48	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.4 โครงการปรับระยะเวลาชำระหนี้ของเกษตรกร	4.60	0.49	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.5 โครงการแก้ไขปัญหานี้สินภาคประชาชน	4.33	0.83	เห็นด้วย
1.6 โครงการธนาคารประชาชน	4.10	0.89	เห็นด้วย
1.7 โครงการสินเชื่อนาโนไฟแนนซ์	3.39	0.53	เห็นด้วย
1.8 กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร	4.51	0.50	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.9 กองทุนหมู่บ้าน	3.44	0.51	ไม่แน่ใจ
1.10 โครงการขึ้นทะเบียนคนยากจน	3.11	0.88	ไม่แน่ใจ
รวม	4.17	0.59	เห็นด้วย
2. ด้านวิธีแก้ไขปัญหานี้สินภาคการเกษตร			
2.1 นำเอาหนี้ในระบบเข้ามาอยู่ในระบบธนาคาร	4.67	0.47	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2.2 ปลดปล่อยในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ และเป็นอัตราที่คงที่	4.53	0.50	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2.3 ขยายระยะเวลาในชำระหนี้ให้นานขึ้น	4.37	0.49	เห็นด้วย
2.4 หลักประกันเงินกู้ต้องไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน จนเกินไป	4.33	0.88	เห็นด้วย
2.5 ชำระหนี้แทนเกษตรกรที่ไม่มีศักยภาพ หรือมีเหตุผิดปกติ ทั้งหมด หรือบางส่วน	4.73	0.44	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2.6 การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ให้กับเกษตรกรที่มีศักยภาพต่ำ หรือไม่มีความสามารถในการชำระหนี้	4.42	0.61	เห็นด้วย
รวม	4.51	0.57	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

หมายเหตุ : ค่า $\bar{X}$ คือ ค่าเฉลี่ย

SD คือ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 4.1 (ต่อ) ผลการประเมินความคิดเห็นของครัวเรือนภาคการเกษตรต่อแนวทางการแก้ไข
ปัญหานี้สัณภาคการเกษตรของรัฐบาล

รายการประเมิน	ระดับความเห็น		สรุปผล
	$\bar{X}$	SD	
3. ประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบายการแก้ปัญหา หนี้สินภาคการเกษตร			
3.1 มีความชัดเจนของระยะเวลาในการดำเนินนโยบาย เพื่อแก้ปัญหาหนี้สิน	3.75	0.48	เห็นด้วย
3.2 มีการประชาสัมพันธ์โครงการต่างๆที่เกี่ยวกับการ แก้ปัญหาหนี้สินอย่างทั่วถึง	3.58	0.62	เห็นด้วย
3.3 กระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติงานของหน่วยงาน ต่างๆที่เกี่ยวข้องมีความรวดเร็ว	3.30	0.89	ไม่แน่ใจ
3.4 เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีเพียงพอต่อการ ปฏิบัติงาน	2.97	0.49	ไม่แน่ใจ
3.5 มีกำหนดระยะเวลาติดตามประเมินผลการ แก้ปัญหายอย่างต่อเนื่อง	2.59	0.63	ไม่แน่ใจ
รวม	3.24	0.62	ไม่แน่ใจ
4. ด้านความเชื่อมั่นของเกษตรกรต่อนโยบายการแก้ไข ปัญหาหนี้สินภาคการเกษตร			
4.1 จะทำให้หนี้สินของเกษตรกรลดลงได้	3.63	0.75	เห็นด้วย
4.2 สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในระยะ ยาวได้	3.26	0.98	ไม่แน่ใจ
4.3 เชื่อมั่นว่ารัฐบาลจะสามารถแก้ไขปัญหานี้สินได้ และ จะเข้าร่วมโครงการดังกล่าว	4.11	0.45	เห็นด้วย
รวม	3.67	0.73	เห็นด้วย
รวมทั้งหมด	4.00	0.61	เห็นด้วย

หมายเหตุ : ค่า $\bar{X}$ คือ ค่าเฉลี่ย

SD คือ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะเป็นการสรุปผลการวิจัยแนวทางการแก้ไขปัญหานี้สินครัวเรือนภาคการเกษตร ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสอบถาม (สัมภาษณ์) ครัวเรือนภาคการเกษตร ตัวอย่างในเขตอำเภอหล่มสัก อำเภอวิเชียรบุรี และอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้งหมด 400 ครัวเรือนแล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น แบบมีตัวแปรที่ใช้อธิบายหลายตัวด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด สามารถสรุปผลได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนภาคการเกษตร พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 35 – 44 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน และมีจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน 2 คน หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 5,000-10,000 บาทต่อเดือน มีประสบการณ์อยู่ในภาคการเกษตร 16-20 ปี ทำการเกษตรประเภทพืชสวนพืชไร่ โดยเลือกทำกิจกรรมการเกษตร 1-3 กิจกรรม และมีที่ดินในภาคการเกษตรที่ถือครอง 4-6 ไร่ นอกจากนี้ หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นหนี้จากกองทุนหมู่บ้าน และมีมูลค่าหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุด จำนวน 132,362.8 บาท จากการเป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส)

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือน ได้แก่ จำนวนที่ดินในภาคการเกษตรที่ครัวเรือนถือครอง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้ของครัวเรือนมากที่สุด และมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม รองลงมาได้แก่ จำนวนกิจกรรมการเกษตรที่ครัวเรือนเลือกทำ โดยมีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้ของครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม ในส่วนของประเภทของการทำการเกษตรซึ่งเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy variables) พบว่า หากครัวเรือนเลือกทำการเกษตรประเภทพืชสวนพืชไร่ จะมีผลทำให้จำนวนหนี้สินของครัวเรือนเพิ่มขึ้น และจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการเป็นหนี้ของครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน โดยมีสมการประมาณค่าปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ของครัวเรือนภาคการเกษตร ดังนี้

$$\ln(DEBT) = 4.334 + 0.028 \ln(MEM) - 0.938 \ln(SIZE) + 0.436 \ln(AGI_1) - 0.724 \ln(ACT)$$

ผลการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหานี้สัณฐานการเกษตร พบว่า ครุว์เรือนภาคการเกษตร มีความคิดเห็นต่อแนวทางการแก้ไขปัญหานี้สัณฐานการเกษตรของรัฐบาลในภาพรวมอยู่ในระดับ เห็นด้วย ($\bar{X}$ รวม = 4.00) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วยอย่างยิ่งในด้านวิธีแก้ไขปัญหานี้ ($\bar{X}$ = 4.51) และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย ในด้านความเหมาะสมของโครงการแก้ไขปัญหานี้ ($\bar{X}$ = 4.17) และด้านความเชื่อมั่นของ เกษตรกรต่อนโยบายการแก้ไขปัญหานี้ ($\bar{X}$ = 3.67) แต่เกษตรกรยังมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ไม่แน่ใจในด้านประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบายการแก้ไขปัญหานี้สัณฐานการเกษตร ($\bar{X}$ = 3.24)

5.2 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะจากการวิจัย

เมื่อพิจารณารูปแบบและจำนวนหนี้สินของครุว์เรือนภาคการเกษตร จะเห็นว่าครุว์เรือนภาค การเกษตรส่วนใหญ่มีการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากแหล่งเงินทุนดังกล่าวเกษตรกร สามารถเข้าถึงได้ง่าย หลักประกันในการกู้ยืมเงินไม่ยุ่งยาก ทำได้โดยการค้ำประกันของสมาชิกใน กองทุน จึงทำกองทุนหมู่บ้านเป็นแหล่งเงินทุนอันดับต้นๆ ของเกษตรกร แต่วงเงินกู้ยืมต่ำ นอกจากนี้ ยังมีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ที่เป็นแหล่งเงินทุนไว้ให้กับเกษตรกรกู้ยืม เนื่องจากธนาคารดังกล่าวเป็นธนาคารของรัฐที่มีมาตรการให้ความช่วยเหลือกับเกษตรกรอย่าง ต่อเนื่อง วงเงินกู้ยืมสูง แต่หลักประกันในการกู้ยืมยังมีความยุ่งยากอยู่เล็กน้อย ซึ่งทำได้โดยใช้ อสังหาริมทรัพย์ เงินฝาก การค้ำประกันกลุ่ม หรือใช้บุคคลค้ำประกัน อย่างไรก็ตาม แหล่งเงินทุน ดังกล่าวก็ไม่พอเพียงพอต่อความต้องการเงินทุนของเกษตรกรที่จะนำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพ รวมถึงใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ครั้นจะหันไปพึ่งแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินต่างๆ ก็ทำได้ยาก เนื่องจากมีเงื่อนไขและหลักประกันในการกู้ยืมยุ่งยาก จึงทำให้เกษตรกรหันไปพึ่งแหล่งเงินทุนนอก ระบบ ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงมาก (สูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายคุ้มครองหนี้ นอกกรอบก็ตาม) จนทำให้เป็นวงจรปัญหานี้สินที่แก้ไขไม่ได้ ดังนั้น รัฐบาลควรที่จะมีแหล่งทุนต่างๆ ที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ง่าย ไว้ช่วยเหลือเกษตรกรโดยเฉพาะเกษตรกรที่มีศักยภาพต่ำ รวมไปถึง มีโครงการที่เน้นการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับเกษตรกรเพื่อให้สามารถสร้างรายได้ไว้ เลี้ยงตนเองได้ และจะได้ไม่กลับมาเป็นหนี้อีก

การเป็นหนี้ของครุว์เรือนภาคการเกษตร ยังขึ้นอยู่กับจำนวนผู้พึ่งพิงในครุว์เรือน ซึ่งบุคคล ดังกล่าวเป็นผู้ที่ว่างงาน ไม่มีรายได้ ต้องเป็นภาระแก่ครอบครัวในการเลี้ยงดู จากครุว์เรือนรายได้น้อย อยู่แล้วก็ยังมีรายได้น้อยลง ยากจนลง ทำให้ต้องไปกู้หนี้ยืมสินมาใช้จ่ายในครุว์เรือน จึงทำให้เป็นหนี้ ต่อไปไม่สิ้นสุด ดังนั้น การแก้ไขปัญหานี้สินของเกษตรกรในระยะยาวอีกทางหนึ่งก็คือ การลด จำนวนประชากรลง ให้แต่ละครุว์เรือนมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวน้อยลง เพื่อลดปัญหาการว่างงาน ซึ่งจะทำให้ปัญหานี้สินลดลงด้วย

บรรณานุกรม

- กรณีการ ศิริชาญ. ภาระหนี้สินของผู้บริโภคในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์. การค้นคว้าแบบอิสระ
เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552.
- เกตโกลม ไพรวาทพงศ์. “ภาพรวมหนี้สินครัวเรือนและการแก้ไขปัญหาหนี้สินนอกระบบ”.
- วารสารเพื่อการพัฒนาชนบท ธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร.
6 (สิงหาคม 2548) : 62-63.
- ชมเพลิน จันทรเรืองเพ็ญ. ทฤษฎีและนโยบายการเงิน. กรุงเทพมหานคร คณะเศรษฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- ทรงศักดิ์ บุญศรีจิตต์. เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาเศรษฐมิติ. เชียงใหม่
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.
- เบญจมาภรณ์ จันทรประสิทธิ์. การศึกษาโครงการแก้ไขหนี้สินภาคประชาชนของธนาการ
ออมสินภาค 7. การค้นคว้าแบบอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
2550.
- เบญจมาภรณ์ อมรเลิศพานิช. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของ
ประเทศไทย. การค้นคว้าแบบอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2551.
- ปาริชาติ พงษ์แขก. การแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนในทัศนะของประชาชนในชุมชนเขต
เทศบาลนครเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550.
- ประพันธ์ เสวตนันท์. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค. กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ประวิทย์ แก้วตาทิพย์. ภาระหนี้สินของลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เพื่อการเกษตร
สาขาแม่สาย จังหวัดเชียงราย. การค้นคว้าแบบอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.
- รัตนา สายคณิต. มหเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- รัตนา สายคณิต. เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพมหานคร : บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด, 2538.
- วันเพ็ญ สุรฤกษ์. ยุทธศาสตร์ของรัฐกับการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมีส่วนร่วมในภาคเหนือ.
รายงานการวิจัย. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.

สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์. ข้อมูลจำนวนครัวเรือน. 2557. แหล่งที่มา :

<http://www.phetchabun.doae.go.th/%E0%B8%9E%E0%B8%B7%E0%B9>
(2 กันยายน 2557)

สำนักงานแรงงานจังหวัดเพชรบูรณ์. ข้อมูลสถิติแรงงานจังหวัด. 2557. แหล่งที่มา :

http://phetchabun.mol.go.th/labour_statistic (2 กันยายน 2557)

สำนักงานสถิติจังหวัดเพชรบูรณ์. ข้อมูลครัวเรือนในจังหวัดเพชรบูรณ์. 2557. แหล่งที่มา :

<http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries11.html> (2 กันยายน 2557)

สำนักงานสถิติจังหวัดเพชรบูรณ์. สถิติรายได้ประชาชาติของประเทศไทย. 2557. แหล่งที่มา :

<http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=94> (3 กันยายน 2557)

อักรพงศ์ อ้นทอง. คู่มือการใช้โปรแกรม LIMDEP เบื้องต้น. เชียงใหม่ : สถาบันศึกษานโยบาย
สาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.

Ando, Albert, and Franco Modigliani. "The life-cycle hypothesis of saving: aggregate
implications and tests". **American Economic Review**. 53(1963) : 55-84.

Arthur Smithies. "Economics and Public Policy". **The American Political Science
Review**. 50(September 1956) : 860-862.

Duesenberry, James Stemble. **Income, saving and the theory of consumer
behavior**. Cambridge: Havard University, 1952.

Fisher, I. **The Purchasing Power of Money**. New York : Macmillan, 1911.

Friedman, M. **The quantity theory of money : a restatement**. The Quantity Theory
of Money. Chicago : University of Chicago Press, 1956.

Gujarati, D.N. **Basic Econometrics**. 3rd ed. New York : McGraw-Hill, 1995.

Keynes, John Maynard. **The General Theory of Employment, Interest and Money**.
New York : Harcourt, Brace and Company, 1936.

Tobin, James, "Life-cycle saving and balanced growth," in **W. Fellner et al.** eds.
Ten Economic Essays in the Tradition of Irving Fisher. New York, 1967.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

โครงการวิจัยเรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนภาคการเกษตรในจังหวัดเพชรบูรณ์

คำอธิบาย แบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งหมด 3 ตอน ขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้ครบทั้ง 3 ตอน เพื่อให้การดำเนินโครงการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ต่อไป

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือน

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ และกรอกข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1.1 ที่อยู่ ตำบล.....
อำเภอ.....

1.2 เพศของหัวหน้าครัวเรือน ☐ หญิง ☐ ชาย

1.3 อายุของหัวหน้าครัวเรือนปี

1.4 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

- ☐ สูงกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี
☐ อนุปริญญา/ปวช./ปวส. ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ ประถมศึกษา/ไม่ได้เรียน
☐ อื่นๆ.....

1.5 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนคน

1.6 จำนวนผู้มีรายได้ในครัวเรือนคน

1.7 จำนวนผู้พึงพิงในครัวเรือนคน

1.8 รายได้เฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนต่อเดือนบาท

1.9 ประสบการณ์ของหัวหน้าครัวเรือนในภาคการเกษตรปี

1.10 ประเภทของการทำการเกษตร

☐ พืชสวนพืชไร่	☐ เลี้ยงสัตว์และประมง
☐ เกษตรผสมผสาน	☐ อื่นๆ.....

1.11 จำนวนกิจกรรมการเกษตรที่เลือกทำกิจกรรม

1.12 จำนวนที่ดินในภาคการเกษตรที่ครัวเรือนถือครองไร่

1.13 จำนวนหนี้สินทั้งหมดของครัวเรือนบาท

1.14 รูปแบบของการก่อหนี้ (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ธนาพาณิชย์
- ☐ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส)
- ☐ กองทุนหมู่บ้าน
- ☐ กลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ ในท้องถิ่น
- ☐ หนี้นอกระบบ
- ☐ อื่นๆ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลระดับความคิดเห็น

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ เพื่อแสดงความคิดเห็นในแต่ละระดับ

โดยที่ 5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง 4 = เห็นด้วย 3 = ไม่แน่ใจ

2 = ไม่เห็นด้วย 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

รายการประเมิน	เห็นด้วย อย่างยิ่ง 5	เห็นด้วย 4	ไม่แน่ใจ 3	ไม่เห็น ด้วย 2	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง 1
1. ด้านความเหมาะสมของโครงการ แก้ไขปัญหาน้ำล้นภาคการเกษตร					
1.1 โครงการแก้ไขปัญหาน้ำล้นของ เกษตรกรและบุคคลในครัวเรือน					
1.2 โครงการปลดปล่อยน้ำล้นของ เกษตรกร					
1.3 โครงการปรับปรุงโครงสร้างน้ำของ เกษตรกร					
1.4 โครงการปรับระยะเวลาชำระหนี้ของ เกษตรกร					
1.5 โครงการแก้ไขปัญหาน้ำล้นภาค ประชาชน					
1.6 โครงการธนาคารประชาชน					
1.7 โครงการสินเชื่อโนโฝแนนซ์					
1.8 กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร					
1.9 กองทุนหมู่บ้าน					
1.10 โครงการขึ้นทะเบียนคนยากจน					
2. ด้านวิธีแก้ไขปัญหาน้ำล้นภาค การเกษตร					
2.1 นำเอาหนี้ในระบบเข้ามาอยู่ในระบบ ธนาคาร					
2.2 ปลอ่ยกู้ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ และเป็น อัตราที่คงที่					

รายการประเมิน	เห็นด้วย อย่างยิ่ง 5	เห็นด้วย 4	ไม่แน่ใจ 3	ไม่เห็น ด้วย 2	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง 1
2. ด้านวิธีแก้ไขปัญหานี้ การเกษตร (ต่อ)					
2.3 ขยายระยะเวลาในชำระหนี้ให้นานขึ้น					
2.4 หลีกเลี่ยงเงินกู้ต้องไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน จนเกินไป					
2.5 ชำระหนี้แทนเกษตรกรที่ไม่มีศักยภาพ หรือมีเหตุผิดปกติ ทั้งหมด หรือบางส่วน					
2.6 การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ให้กับ เกษตรกรที่มีศักยภาพต่ำ หรือไม่มี ความสามารถในการชำระหนี้					
3. ประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบาย การแก้ปัญหานี้ การเกษตร					
3.1 มีความชัดเจนของระยะเวลาในการ ดำเนินนโยบายเพื่อแก้ปัญหานี้					
3.2 มีการประชาสัมพันธ์โครงการต่างๆที่ เกี่ยวกับการแก้ปัญหานี้					
3.3 กระบวนการและขั้นตอนการ ปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง มีความรวดเร็ว					
3.4 เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมี เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน					
3.5 มีกำหนดระยะเวลาติดตามประเมินผล การแก้ปัญหานี้อย่างต่อเนื่อง					

รายการประเมิน	เห็นด้วย อย่างยิ่ง 5	เห็นด้วย 4	ไม่แน่ใจ 3	ไม่เห็น ด้วย 2	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง 1
4. ด้านความเชื่อมั่นของเกษตรกรต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคการเกษตร					
4.1 จะทำให้หนี้สินของเกษตรกรลดลงได้					
4.2 สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในระยะยาวได้					
4.3 เชื่อมั่นว่ารัฐบาลจะสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินได้ และจะเข้าร่วมโครงการดังกล่าว					

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

*****ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ*****

ประวัตินักวิจัย

หัวหน้าโครงการ

1. ชื่อ – นามสกุล นายสุพิชชา โชติกำจร
MR.SUPITCHA CHOTKAMJORN
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 1559900036909
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์
4. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
โทรศัพท์ : 0810258835
email : supitchachot@gmail.com
5. ประวัติการศึกษา
เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์)
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เศรษฐศาสตรบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์)
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ
คณิตศาสตร์ สถิติ และสถิติเพื่อการวิจัย